

ASO Başkanı Nurettin Özdebir-25 Eylül 2019 Meclis Toplantısı Konuşma Metni

Sayın Başkan, Sayın Merkez Bankası Başkanı,

Değerli Meclis üyeleri, basınımızın değerli temsilcileri; hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Merkez Bankası başkanımız Sayın Murat Uysal'a bu yoğun programı içinde bize zaman ayırdığı için teşekkür ediyorum. Konuşmama başlamadan önce Sayın Başkana şahsım ve Ankaralı sanayiciler adına en büyük şikayet konularımızdan biri olan faizlerin indirilmesinden dolayı teşekkür ediyorum. Son aylarda enflasyon seviyesindeki düşüş ve kurdaki volatilitenin azalması ile birlikte Merkez Bankasının almış olduğu faiz kararlarının doğru olduğunu düşünüyor ve bu cesur hamlelerinden dolayı sayın başkan ve ekibini kutluyoruz.

Sayın Başkan, Değerli Meclis Üyeleri,

İzinizle önce makroekonomik gelişmelerle ilgili kısa bir değerlendirme yapıp, ardından da bazı tespit ve önerilerimizi sayın başkan ve sizlerle paylaşmak istiyorum. Üç hafta önce 2019 yılı 2. çeyrek büyüme rakamları açıklandı. Bu çeyrekte %1,5 küçülme yaşadık ve bu da beklentiler doğrultusunda gerçekleşmiş oldu. Dipten bir dönüş söz konusu olsa da büyüme dinamiklerimiz hala çok zayıf. Henüz güçlü bir dönüş sinyali de hala söz konusu değil. Sanayinin ikinci çeyrekte %2,7 oranı ile Türkiye genelinin üstünde daralması da önemlidir. Türkiye'nin sanayi üretiminde Haziran ayı itibari ile gerileme 11. ayına girmiştir. Son 5 aydır gerileme yavaşlamış görünmekle birlikte, sanayi üretimi anlamında ekonomimizin halen istenilen seviyeden uzak olduğu anlaşılmaktadır.

İmalat sanayiinde %-3,3 ve inşaatla %-12,7'lik daralma, ekonomide risk unsurunu arttıran detaylar olarak göze çarpmaktadır. Rakamlarda önemli bir detay tüketim tarafıdır. Hane halkının talebindeki azalmada bir önceki çeyreğe göre kısmi bir iyileşme görülmektedir. Hane halkı tüketimindeki daralmanın hız kesmesi, gelecek dönemde iç talepte bir toparlanma olacağı sinyalleri vermektedir. Kamu harcamalarındaki artış ve ihracat artışı, küçülmenin daha da artmasını engelleyen bir veri olarak dikkat çekmektedir. Kamu yatırımlarının artış gösterdiği bir dönemde, gayri safi sabit sermaye oluşumunun %22,8 oranında azalması, büyümeyi önemli ölçüde aşağıya çeken bir unsur olmuştur. Bu da, gelecekte yatırımlar açısından olumsuz bir faktördür. Ekonomi politika yapıcılarının hedefi, yatırımları teşvik eden reformları önceliklendirmesi olmalıdır. Kalıcı bir büyüme ve büyümede toparlanma için gayri safi sabit sermaye oluşumunun pozitif dönmesi gerekmektedir. Cari işlemlerdeki düşüş özellikle döviz talebi açısından önemli bir gelişmedir. Lakin cari açığın azalması, dış ticaretteki iyileşme bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Geçen yıla göre, ihracat 8 milyar dolar artmış, ithalat ise 46 milyar dolar azalmıştır. Geçen yıl Temmuzda 67,7 milyar dolar olan dış ticaret açığı 13,9 milyar dolar inmiş, bu durum da cari açığın fazlaya dönüşmesine neden olmuştur. Özellikle cari fazla verdiğimiz dönemlerde maalesef ekonomimiz küçülmüştür. İç talepteki daralma ile birlikte, son aylarda büyümenin lokomotifini olan ihracat rakamlarında da bir zayıflama söz konusu olmuştur.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir-25 Eylül 2019 Meclis Toplantısı Konuşma Metni

Ocak-Temmuz döneminde ihracatımız sadece %2,7 oranın artmış, diğer taraftan Avrupa Birliği'ndeki daralma ile birlikte birlik üyelerine ihracatımız %0,4 oranında düşmüştür. Bu durum büyüme üzerinde olumsuz bir etki yaratırken, ivedilikle buna uygun politikalar üretilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, ihraç ettiğimiz ürünlerin ortalama kilogram fiyatı 1,15 dolar seviyesine kadar gerilemiştir. Beş yıl önce bu rakamın 1,7 dolar seviyelerinde olduğu düşünülduğünde ne kadar kan kaybettiğimiz net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Kg fiyatında %10'luk bir artış, ekonomide 18 milyar dolarlık ek bir kaynak girişi sağlamaktadır. İhracat potansiyeli yüksek diğer ülkelerle karşılaştığımızda oldukça düşük bir seviyede kalmaktayız. İhracat kg fiyatını yükseltebilmek için inovasyon, marka ve tasarıma dayalı ürünler üreterek, küresel piyasalarda tercih edilebilirliğimizi artırmamız gerekir.

Sayın Başkan, Değerli Meclis Üyeleri,

Enflasyonda önemli bir mesafe kat ettik. Enflasyon eylül ayında baz etkisiyle daha da büyük bir düşüş gösterecek. Ancak, son yapılan zamlarla birlikte önümüzdeki dönemde enflasyon hedefinden bir sapma ortaya çıkabilir. Baz etkisinin ortadan kalkmasıyla yılın son iki ayında enflasyon beklentisi artabilir ve tek haneli enflasyon hedefinden biraz uzaklaşabiliriz. TÜİK ve Merkez Bankası tarafından hazırlanan tüketici eğilim anketi sonuçlarına göre mevsimsel etkilerden arındırılmış tüketici güven endeksi Ağustos'ta az da olsa toparlanmıştı ancak eylül ayında yeniden geriledi. Daha da önemlisi geçen yılki seviyenin altında kaldı.

Sayın Başkan, Değerli Meclis Üyeleri;

Ekonomi gündemi ticaret ve kur savaşları ile yön bulurken, geçtiğimiz hafta Suudi Arabistan'ın iki petrol pompa istasyonuna yapılan saldırı sonrası ekonomik ve siyasi riskler daha da belirginleşti. Yüksek maliyet riski ile karşı karşıya olan reel sektörde ilave riskler ortaya çıkmaya başladı. Bu riskleri bertaraf etmede toplam talebi arttırıcı ve özel sektörün arz cephesinden de, üretim tıkanıklığını aşan bir model ortaya koymamız gerekir. Bunun gerçekleşebilmesi için, piyasa dinamiklerini harekete geçirecek para ve maliye politikası ile birlikte bankacılık ve reel sektör arasında likidite kanallarının açılmasını sağlayan bir model hedeflenmelidir. Firmaların kur şoku sonrası sermayeleri ciddi anlamda eridi. Üretim ve yatırımların devam edebilmesi için, firmalara sermaye niteliğinde kaynak aktarılmasını oldukça önemsiyoruz. Özel sektörün yüksek borçluluk rasyosu hala devam ediyor ve bu durum şirketlerin kar iştahlarını her geçen gün azaltıyor. Sürdürülebilir bir büyümeye ulaşabilmenin yolu yatırımların artması ve üretim gücünün korunmasıyla gerçekleşebilir. Bunun yolunu açacak olan hükümetin etkin politika tercihi ve biz sanayicileriz. Kur şoku ile artan özel sektör borcunun bir kısmı batık krediler ve bu krediler banka bilançolarını olumsuz yönde etkiliyor. Bu sorunun ivedi bir şekilde çözülerek gelecek dönemde gerçekçi ve sürdürülebilir kredi genişlemesini sağlayacak politika tercihinin ortaya konulması gerekir.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir-25 Eylül 2019 Meclis Toplantısı Konuşma Metni

Yüksek faiz ortamında özel sektörün yatırım imkânları azalıyor, dışlama etkisi hala devam ediyor. Kalıcı ve sağlıklı bir büyüme için üretmek zorundayız. Sürdürülebilir bir enflasyon ve faiz düzeyinde Türkiye ekonomisine olan güvenin tesis edilmesi çok önemlidir. Merkez Bankası'nın son iki toplantısında faiz indirimine gitmesi piyasaların likiditeye ulaşması açısından önemli bir adım olup, buna rağmen özel bankaların piyasayı fonlamada çekimser kalması, karşımızda önemli bir sorun olarak durmaktadır. Maalesef her geçen gün kredi imkânları daralmaktadır. Faizlerin düşmesiyle toparlanma beklentimiz var ama firmaların krediye ulaşmasında da hala zorluklar var. Kredi genişlemesine bağlı bir ekonomik model uygulayan ülkemizde, krediye ulaşma imkânlarının yetersiz olması yatırım ve büyüme önündeki en büyük engel. Beklentimiz; faiz indirimi sonrasında kamu bankaları ile birlikte özel bankaların da piyasayı uygun bir faiz oranı ile fonlamasıdır.

Sayın Başkan, maalesef hane halkı harcamaları düşüyor, reel sektör ise yeni yatırım yapmıyor. Dış ticaret hacminin azalmasıyla birlikte de Türkiye ekonomisi üç çeyrektir küçülüyor. Makine ve teçhizat üretimimiz %16,5 oranında bir daralma ile karşı karşıya. Bu durum sermaye oluşumunu azaltırken, diğer taraftan yeni yatırımların ortaya çıkmasını engelleyerek, geçtiğimiz yıla göre %22,8 oranından azalmasına yol açmıştır. Sürdürülebilir bir büyümenin katalizörü üretime dayalı bir yatırım stratejisidir. Yatırımların azalmasındaki en önemli etken, mevcut kapasiteyi kullanacak dahi iç talebin ortaya çıkamamasıdır. Özellikle vadesi gelen borçların ödenmesi için kaynak bulmakta zorluk çeken sanayiciler, mevcut varlıklarını borç sarmalını çevirmek ve zaman satın almak için kullanmaktadırlar. Diğer taraftan zamlarla birlikte enerji maliyetlerinin artması, sanayi üretiminde ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Enerji maliyetlerinin artması sanayicinin zaten daralan iç piyasada üretim yapabilme imkânlarını kısıtlamaktadır. Artan fiyat ve maliyetler, kar etme sıkıntısı olan firmaların karlılıklarını aşağıya çekerek üretimi de olumsuz etkilemektedir. Ekonomi politikalarının beklentileri yönetebildiği ölçüde başarılı olacağı unutulmamalıdır. Yurt içi yerleşiklerin gelecek kaygısı ve TL'ye güven sorunundan dolayı tasarruflarını dövize endeksli olarak saklamaları da önemli bir risk unsuru olarak karşımızda durmaktadır. Dolarizasyon, bir nevi senyoraj hakkının devridir. Dövizin ait olduğu ülkeye kağıt para üzerinde yazılı değer kadar mal ve hizmet satın alma hakkının karşılıksız sunulmasıdır. Dolarizasyon; ekonomide enflasyon, faiz, yatırım, büyüme ve istikrar politikalarının etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Ekonomide güven unsurlarının artması, dolarizasyon sürecinin azalmasında etkili olacaktır diye düşünüyorum.

Sayın Başkanım;

Eximbank, kredi kullanmak isteyen girişimcilerden teminat mektubu ve birçok belge talep ediyor. Aslında bu belgeler, e-devlet sistemi üzerinden kolayca ulaşılabilmekte iken, yapılan uygulama bürokratik işlemler sonucu zaman kaybına neden olmaktadır.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir-25 Eylül 2019 Meclis Toplantısı Konuşma Metni

Aynı zamanda BTM'lerin komisyonu oldukça yüksek seviyede, bunun makul seviyelere getirilmesi gerekmektedir. Başka ülke uygulamalarına baktığımızda Eximbank müşteri peşinde koşarken, bizde tam tersi bir durum söz konusudur. Diğer taraftan ihracat potansiyelinin arttırılması açısından Eximbank'a kaynak aktarımının önemli olduğunu düşünüyoruz.

Değerli Meclis üyeleri,

Geçen hafta bizim de davetli olarak katıldığımız toplantıyla, Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Mustafa Varank tarafından 2023 Sanayi ve Teknoloji stratejisi açıklandı. Strateji, "Yüksek Teknoloji ve İnnovasyon, Dijital Dönüşüm ve Sanayi Hamlesi, Girişimcilik, Beşeri Sermaye ve Altyapı olmak üzere 5 ana bileşende, 23 alt politika belirlendi. 2023 Sanayi ve Teknoloji stratejisi; içinde bulunduğumuz bu dönemde, paradigma değişimlerini, sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve toplumsal refah artışı için bir fırsat olarak görüyoruz. Şunu söylemeliyim, stratejide bugüne kadar gördüğüm ve duyduğum en doğru hedefler konulmuş, en doğru araçlar önerilmiş. Ama işimiz çok fazla, sanayinin GSMH'daki oranın düşmesiyle beraber mevzi kaybetmiştik. Ülkemizin üretim gücünün katlanarak artabilmesi açısından gerek politika, gerek araçlarıyla beraber son derece önemli bir belge. Önümüzdeki 4 yıllık sanayi ve teknoloji vizyonunu belirleyecek bu strateji ile, özellikle sanayi sektörünün GSYH içindeki payının %21, imalat sanayii ihracatının 210 milyar dolar olarak hedeflenmesini oldukça önemli buluyoruz. Özellikle "teknoloji pazarı değil, üretici olmak" ifadesi önemli bir politika tercihidir. Dijital dönüşüm ve sanayi hamlesinde, "teknoloji odaklı sanayileşme" ile ilgili somut adımların atılması zihniyet değişiminin önemli bir göstergesidir. Ancak hazırlanan bu strateji belgesinin uygulanabilmesi önemli. Bu belgenin destekçisi olduğumuz gibi, takipçisi de olacağımızı belirtmek istiyorum.

Değerli Meclis Üyeleri,

Strateji belgesi yeni yayınlandı ama övünerek söylüyorum Ankaramızda buna uygun yüksek teknoloji üretim yapan çok sayıda şirketimiz zaten var. Bu örneklerden biri de 2017 yılından bu yana E-Berk firmamız tarafından Ankara'da üretilen tünel açma makinesi. ASO Yönetim Kurulu Üyemiz Özgür Savaş Özüdoğru'nun sahibi olduğu E-Berk'in, TÜBİTAK İşbirliği ile üretilen yeni bir tünel açma makinesinin üretim bandından indirilmesine Sanayi bakanımızla birlikte gururla tanık olduk. Türkiye'de ilk ve tek olan, ayrıca bizi bu alanda üretim yapan dünyanın sekizinci ülkesi yapan Özgür kardeşimi ve tüm çalışanlarını tebrik ediyor, bize bu gururu yaşattıkları için Ankara ve ülkem adına şükranlarımı sunuyorum.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir-25 Eylül 2019 Meclis Toplantısı Konuşma Metni

Değerli meclis üyeleri,

Daha önceki meclis toplantılarımızda gündeme getirdiğim ticari kredi kartlarında limitlerin artırılması önerimiz, bir grup gazeteciyle geçen hafta yaptığım sohbet sonrası Türkiye’de tekrar gündem oldu.

Özellikle son dönemde piyasada yaşanan sıkıntıların ardından çek ve senette güvenin azalması ile birlikte şirketler nakit alışverişe yöneldiler. Bu da ticaretin yavaşlamasına neden oldu. Bunun aşılabilmesi için kredi garanti fonu kefaleti ile ticari kredi kartlarının limitinin arttırılması gerektiğini düşünüyoruz. Ticari kredilere sağlanan %8-10 bandındaki kefaletin, ticari kredi kartları için de uygulanması piyasa döngüsü açısından önemli bir avantaj sağlayacaktır. Diğer taraftan, içinde bulunduğumuz durgunluk ortamından çıkışın, yani firmaların üretim gücünün korunması ve piyasaların işler hale gelebilmesi için kamunun reel sektöre sermaye niteliğinde kaynak aktarması gerektiğini çeşitli defalar gündeme getirmiştik. Bu da sohbetimizin ardından medyada oldukça yer aldı. Merkez Bankası başkanımıza da bu önerimizi iletmiştik. İzninizle sayın başkan da buradayken tekrar hatırlatmak istiyorum. Önerdiğimiz model, reel sektöre likidite sağlamak açısından daha önce Japonya’nın gerçekleştirdiği bir uygulamaydı. Japon Merkez Bankası, 2013 tarihinde para politikalarının yanısıra, firmaların fiziki ve beşerî sermaye yatırımlarını aktif bir biçimde desteklemek amacıyla Borsa Yatırım Fonları (Exchange Trade Funds, ETF) ve Gayri Menkul Yatırım Ortaklıkları (GYO veya Real Estate Investment Trust, REIT) olarak bilinen menkul kıymetleri almaya başlamıştır. Japon Merkez Bankası bu operasyon ile temel olarak iki şeyi hedeflemektedir. Bunlardan ilki sermayenin maliyeti ile ekonomik büyüme arasındaki farkı kapatarak, ekonomik büyümeyi canlandırmaktır. Bankanın diğer amacı ise aktif bir biçimde fiziki ve beşeri sermayeye yatırım yapan firmaları, hisse senetlerini alarak desteklemektir. Japonya’daki uygulama Merkez Bankası’nın, belirlenen firmaların mevcut hisse senetlerinin alımı yönündedir. Bu uygulama, doğrudan üretime gittiğinden enflasyonist baskı sınırlı kalmaktadır. Sanayi, teknoloji, beşeri sermayesi ve yüksek katma değer yaratma imkânı kuvvetli olan firmaların, arz tarafı güçlendirilerek bir parasal genişleme sağlanmaktadır. Amaç, Tobin q teorisinde sermayenin yenileme maliyetini düşürerek, firmaların daha az hisse satarak yatırım için daha fazla kaynak yaratma imkânı sağlamaktır. Merkez Bankası’nın, hisse senedi talebi; hisse senedi fiyatlarını yükselterek, firmaların sabit sermaye maliyetlerini aşağıya çekerek önemli bir kaynak yaratımı ortaya çıkaracaktır. Japonya’da ki bu uygulamanın ülkemizde birebir model olarak alınması, ülkemizde sermaye piyasasına kote şirket sayılarının çok düşük olması sebebiyle etkisi sınırlı olabilir. Bu itibarla; Merkez Bankamızın şirketlerimize ortak olarak dâhil olabileceği yeni mekanizmalar geliştirilmelidir. Örneğin, şirketlerin bankalara olan borçları Merkez Bankası tarafından satın alınarak, şirket ortağı haline gelebilir ve böylece mali yapısı güçlendirilmiş olur. Bir başka uygulama ise şirketlerin hisselerinin belirli bir oranda Merkez Bankası tarafından devir alınarak şirket sermayesinin güçlendirilmesi sağlanabilir.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir-25 Eylül 2019 Meclis Toplantısı Konuşma Metni

Merkez Bankası adeta bir risk sermaye şirketi gibi çalışarak; teknolojik yapısı, pazar genişliği, ihracat potansiyeli gibi kabiliyetleri olan firmaların hızla büyümesini sağlamış olur. Merkez Bankası bu fonksiyonu doğrudan yapabileceği gibi tayin edeceği bir garantör banka vasıtasıyla da yapabilir.

Bunları da bir kez daha sayın başkanın ve kamuoyunun gündemine getirmek istedim. Son bir hatırlatma yaparak konuşmamı bitireceğim. 2 Ekim Çarşamba günü Ankara'daki yabancı misyon ile iş dünyasını biraraya getireceğimiz Büyükelçilikler resepsiyonumuzun 9'uncusunu gerçekleştireceğiz. Etnoğrafya Müzesi'ndeki bu etkinliği tüm meclis üyelerimize bir kez daha hatırlatmak istedim. Merkez Bankası Başkanımıza da davetiyesine göndermiştik, kendisi ve ekibini de aramızda görmekten büyük bir memnuniyet duyacağımızı ifade etmek istiyorum.

Sözlerime burada son verirken, katılımı için sayın başkana tekrar teşekkür ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.